

Lönsamt folkhälsoarbete i Nynäshamns kommun

Siv Jatko

Verksamhetscontroller Nynäshamns kommun. E-post: Siv.Jatko@nynashamn.se.

Varje år satsar Nynäshamns kommun åtta miljoner kronor på att förbättra medborgarnas hälsa. Pengarna, som läggs i en folkhälsofond, är väl investerade. Av de cirka 90 folkhälsoprojekt som hittills har beviljats pengar beräknas en årlig vinst för samhället på mellan 40 och 45 miljoner kronor per år räknat på enbart tre av de större projekten tillsammans, enligt Ingvar Nilssons och Anders Wadeskogs beräkningsmodell Utanförskapets pris.

Each year Nynäshamn municipality invests 8 million kronor in improving its citizens' health. The money is well invested into a public health fund. Of the 90 public health projects which have received funding thus far, three of the major projects alone have generated an annual profit for the community of between 40 and 50 million kronor, according to the calculation model "Utanförskapets pris" (the Price of Exclusion), developed by economists Ingvar Nilsson and Anders Wadeskog.

Inledning

Nynäshamns kommun avsätter sedan år 2006 åtta miljoner kronor varje år till en social investeringsfond – i Nynäshamn kallad folkhälsofond. Från fonden kan föreningar, politiska nämnder och civilsamhället ansöka om pengar som ska gå till att utveckla och förbättra folkhälsan i kommunen. Bakgrunden till folkhälsofonden var att Nynäshamns kommun hade höga ohälsotal, med hög förbrukning av sjukvård, hög alkoholrelaterad dödlighet och nedläggningar av två stora företag i kommunen i samma veva. Politikerna förstod att något behövde göras och frågade verksamheterna vilka metoder som skulle kunna få ner ohälsotalen.

Prova-på-pengar

Folkhälsofonden är en form av prova-på-pengar. Nynäshamns kommun vill genom fonden stimulera till att våga prova nya idéer som utvecklar de kommunala verksamheterna och metoder som förbättrar medborgarna hälsa. Men det är inte bara kommunen som påverkar folkhälsan, utan föreningar och övriga civilsamhället har också en viktig roll. Därför kan även sådana organisationer söka pengar från folkhälsofonden så de lättare kan utveckla idéer som gynnar det förebyggande folkhälsoarbetet och leder till bättre folkhälsa.

Stora vinster

När Nynäshamns kommun startade folkhälsofonden år 2006 var det unikt att en kommun avsatte pengar till en särskild folkhälsofond där alla pengar går till att förbättra medborgarnas hälsa. Sedan starten har cirka 90 projekt beviljats pengar. Bland föreningsprojekten kan nämnas Fasta motionsrundor, Nattvandrarföreningen, Riksförbundet för mental hälsas projekt Ökad gemenskap för personer med psykisk ohälsa samt NIF Fotbolls projekt för att öka medvetenheten hos tonåringar om tobakens baksidor. Exempel på folkhälsoprojekt som Nynäshamns kommun står bakom är kostnadsfria tobakavvänjningskurser, Förebyggande arbete med skuldrådgivning, ”Fixaren” som hjälper äldre i hemmet, Nya tider – heltid till alla, Minska kostnader för barnplaceringar, Mobila skolteamet och Socialsekreterare hos polisen. Bara de tre sistnämnda projekten har resulterat i stora vinster.

Resultat för tre avslutade projekt

Minska kostnader för barnplaceringar

Nynäshamns kommun hade tidigare höga kostnader för barn som omhändertogs och placerades på dyra institutioner och privata familjehem. Målet med projektet var att minska kostnaderna för barnplaceringar mellan åren 2007 och 2009.

När projektet Minska kostnader för barnplaceringar startade var första åtgärden att anställa en egen kommunal familjehemssekreterare som bland an-

nat stöttar familjer med behov av stöd samt gör egna kontroller av institutionerna. Tidigare hade konsultföretag anlåtts för att utföra detta arbete. Resultatet blev lägre kostnader samt bättre kontroller och uppföljningar. Stödet till familjerna är även mer omfattande nu än tidigare. Det har bland annat lett till att färre barn har behövt omhändertas. År 2006 placerades 59 barn på institutioner och familjehem, år 2013 hade siffran sjunkit till 41 barn. År 2010 blev projektet permanent och övergick till kommunens ordinarie verksamhet.

Andra förebyggande åtgärder är bland annat de föräldrautbildningar som har pågått sedan år 2007 och som fortfarande pågår. Sammanlagt har kostnaderna för Nynäshamns kommuns barn- och ungdomsenheten minskat från 48 miljoner kronor år 2007 till 38 miljoner kronor år 2013.

Mobila skolteamet

Mobila skolteamet startade år 2008 och hjälper barn upp till 15 år, som inte förmår att gå till skolan, att öka närvaron i skolan. Teamet åker hem till familjerna och arbetar systematiskt och nära både barn och föräldrar. Stödet kan handla om att lösa praktiska problem i hemmet, hjälpa familjen att hitta det stöd de behöver och att stötta barnen så de kommer in i den sociala gemenskapen på skolan.

Arbetet gav resultat. År 2008 hade 23 barn 22 procents närvaro i skolan. Två år senare hade samma barn 67 procents närvaro. Kommunens projektkostnad var 1,3 miljoner kronor per

år. För samhället är vinsten 7 miljoner kronor per år för de 23 barnen under hela deras livstid. Det enligt Ingvar Nilssons och Anders Wadeskogs beräkningsmodell Utanförskapets pris. Mobila skolteamet är nu en permanent verksamhet.

Socialekreterare hos polisen

Sedan år 2010 har Nynäshamns kommun en socialekreterare placerad hos polisen. När ett barn har begått ett brott är socialekreteraren med på polisens förhör. Det samtidigt som polisen är med på de samtal som socialtjänsten enligt lag alltid ska hålla med barn under 15 år som misstänks för brott. Placeringen hos polisen innebär bland annat att barnen snabbt får stöd samt att socialekreteraren träffar föräldrarna i ett tidigt skede. Målet med projektet var att minska barn och ungdomars återkommande brottslighet, och resultatet under projektperioden blev lyckat. Barn och ungdomar upp till 20 år misstänkta för brott var 73 personer år 2007. År 2011 hade siffran sjunkit till 32 barn och ungdomar. Enligt Ingvar Nilssons och Anders Wadeskogs beräkningsmodell Utanförskapets pris är det en vinst på 36 miljoner kronor för de 41 barnen under hela deras livstid, vilket är en låg uppskattning. Troligtvis är vinsten betydligt högre. Projektet Socialekreterare hos polisen är sedan år 2011 permanentat.

Pågående projekt

Många av de kommunala folkhälsoprojekten fokuserar på barn, ungdomar, fritid och skola. Anledningen till det är att en känd faktor för att klara

sig bra i livet är bland annat bra förskolor och skolor. Vid tidiga insatser och förebyggande åtgärder minskar risken för utanförskap, det vill säga att i framtiden inte klara skola, inte få arbete, använda mycket sjukvård och begå brott. Tanken är att de kommunala projekt som fungerar bra ska permanentas och hittills har hela 74 procent övergått till ordinarie verksamhet.

De tre största kommunala folkhälsoprojekten som pågår just nu fokuserar också de på barn och ungdomar, och särskilt på de som i hög grad riskerar att drabbas av ohälsa. Projekten är Hälsofrämjande skolutveckling, Tillgänglig fritid för alla och Ungdomsteamet. Alla tre beräknas ge stora vinster för den enskilde och för samhället.

Hälsofrämjande skolutveckling

Målet är att elevernas frånvaro ska minska, betygen ska förbättras och att resultaten från elevenkäterna ska visa att elevernas hälsa har förbättras. Projektet arbetar med handledning till lärare. Kollegialt lärande samt kompetensutveckling av lärare. Detta syftar till att utifrån forskning och beprövad erfarenhet utveckla undervisningen och stärka lärarnas ledarskap i klassrummet. Projektet arbetar även med att utveckla elevhälsoarbetet, elevernas hälsa och skolklimatet genom olika utbildningssatsningar. Kommunen räknar med att 21 ungdomars utanförskap kommer att minska vilket ger en vinst på minst 24 miljoner kronor för ungdomarna under deras livstid. Projektet pågår till juni 2015.

Tillgänglig fritid för alla

Målet är att barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska bli mer fysiskt aktiva och delta i fler förenings- och kulturaktiviteter. Projektet arbetar med att få föreningar, organisationer och kommunala verksamheter att erbjuda aktiviteter som är tillgängliga för alla. Projektet går även ut på att fler ungdomar ska delta i ledarledda fritidsaktiviteter. Forskning visar att den som deltar i ledarledda aktiviteter presterar bättre i skolan, blir delaktiga i samhället, mår bättre och använder sjukvården mindre. Enligt modellen Utanförskapets pris kommer samhället att göra en vinst på 54 miljoner kronor under en tidsperiod på 30 år. Projektet pågår till december 2014.

Ungdomsteamet

Socialekreterare och kuratorer finns där ungdomarna finns på sin fritid för att få nära kontakt med ungdomarna och få tidiga signaler om vilka som behöver stöd. Enligt modellen Utanförskapets pris kommer samhället att göra en vinst på 122 miljoner kronor under en tidsperiod på 30 år. Beräkningen utgår från 50 av de barn som ungdomsteamet har kontakt med och som riskerar att hamna i utanförskap. Projektet pågår till december 2014.

Slutsatser

För att lyckas med folkhälsoarbete krävs politiskt mod och strategiskt folkhälsoarbete. Det måste finnas modiga politiker som avsätter pengar som går till att testa nya metoder, samtidigt som det måste finnas ett strategiskt folkhälsoarbete och krav på uppföljning och utvärdering. Bra samarbeten

och helhetsgrepp är andra viktiga faktorer. Det är viktigt att alla jobbar åt samma håll och inte var och en för sig. Samarbete förvaltningarna sinsemellan, och med föreningar, polis, hälso- och sjukvården är framgångsfaktorer. I Nynäshamn har det politiska modet och det strategiska folkhälsoarbetet lönat sig. De pengar som avsätts årligen i folkhälsofonden gynnar både enskilda medborgare och samhället i stort i form av bättre folkhälsa och ekonomisk vinning.

Vid frågor kontakta gärna:

Therese Ahl, tillförordnad folkhälsoamordnare, 08-520 684 08, therese.a.ahl@nynashamn.se

Siv Jatko, verksamhetscontroller, 08-520 682 61, siv.jatko@nynashamn.se

Mer information om Nynäshamns kommuns folkhälsoarbete finns på www.nynashamn.se/folkhalsa